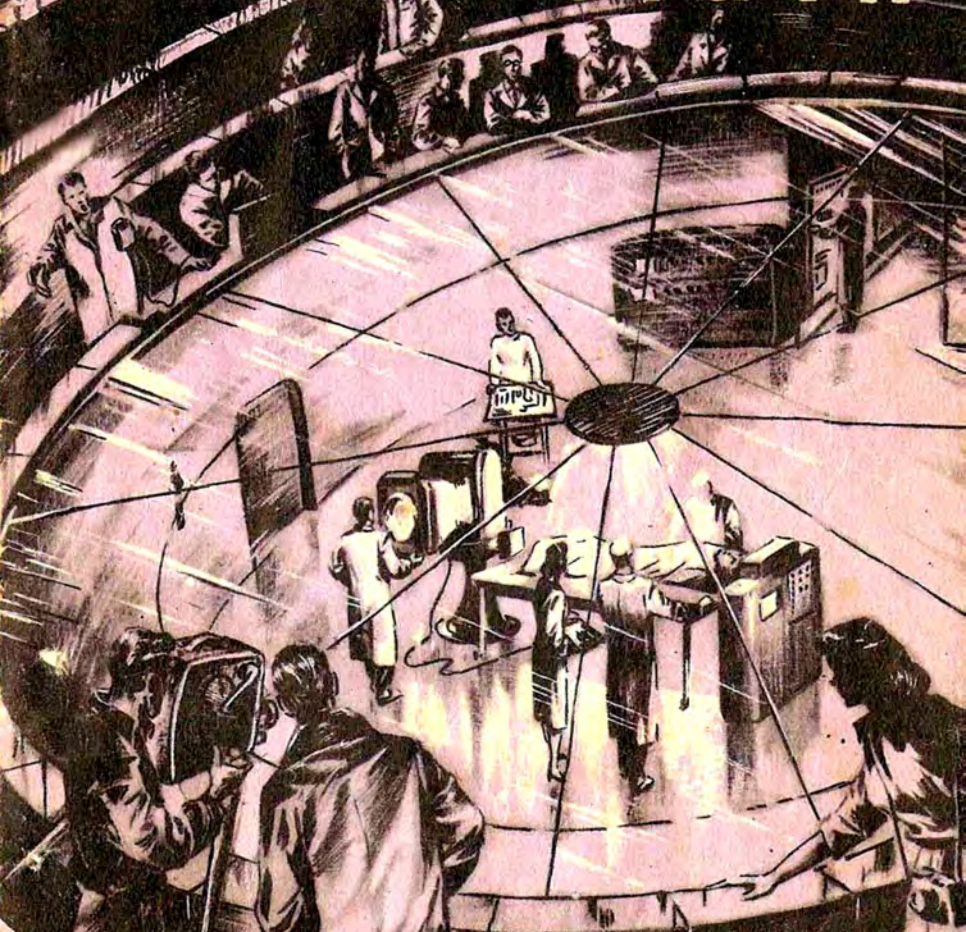
A. ROGOZ și C. GHENEA

INIMĂ de CIUTĂ

COLECȚIA Povestiri ștIințifico-fantastice

EDITATĂ DE REVISTA „ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ"

5

1955

AU APĂRUT ÎN COLECȚIA NOASTRĂ:

Nr. 1-2 — METEORITUL DE AUR (partea I și a II-a)
de Octavian SAVA

Nr. 3 — A 12-a VARIANTĂ
de Leonid PETRESCU

Nr. 4 — MAREA EXPERIENȚĂ
de M. NAUMESCU
și
PROXIMA CENTAURI
de M. BRATEȘ

Nr. 5 — INIMĂ DE CIUTĂ
de A. ROGOZ și C. GHENEA
și
O ÎNTÎMPLARE OBIȘNUITĂ
de P. STĂNESCU

INIMĂ DE CIUTĂ

de A. ROGOZ și C. GHENEA

(Lucrare distinsă cu premiul II la concursul organizat de revista „Știință și Tehnică")

În ultima zi de cursuri, profesorul Eugeniu Bîrlea, unul dintre cei mai cunoscuți chirurgi din țară, invitase în laboratorul său personal cîțiva dintre cei mai buni studenți, care, in scurtă vreme, urmau să devină medici.

Dacă pînă atunci, la cursuri, Bîrlea nu depășise prea mult latura pur practică, acum, spre uimirea studenților, le arătă o sală de operații-laborator de chirurgie experimentală, cu aparate deosebit de ciudate. Unele le atraseră atenția, căci le erau necunoscute chiar și celor mai buni practicieni. La întrebările lor, puse bineînțeles în șoaptă, unul dintre asistenți le răspunse că sînt construite după indicațiile profesorului — și că lui Bîrlea nu-i place să se discute despre propriile-i realizări.

Ca niciodată, în expunerea caldă și plină de pasiune a profesorului, se simțea în ziua aceea o oarecare nerăbdare sau, mai bine zis, o ascunsă nervozitate. Cînd intrară într-o încăpere alăturată, toți putură observa cum Bîrlea de-abia își stăpînește un rictus care-i strîmba obrazul.

— Dragii mei colegi, rosti el cu vocea scăzută, aci vă rog să vă îmbrăcați în halate sterile. Le găsiți în casoletele de lîngă perete!

Operația aceasta dură aproape o jumătate de oră. După ce supraveghe ca toți să-și pună halatul, masca și calota sterilă, Bîrlea îi invită într-un nou laborator — cu totul deosebit din toate punctele de vedere de celelalte pe care le văzuseră pînă atunci. Era sala organelor menținute vii, prin perfuzie.

— „Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte" glumi Bîrlea. Aci putem studia în stare vitală, ce e drept numai „in vitro", țesuturi simple unicelulare, țesuturi complexe și organe întregi. Datorită modului în care sînt întreținute, ele duc o viață obișnuită și-și păstrează toate calitățile fiziologice, asemenea celor ale organelor din stare normală. Dacă am fi poeți...

Deodată se opri. Se aflau cu toții în fața unei nișe, unde, in vase speciale, pulsau ritmic și regulat cîteva inimi.

— Da! Dacă am fi poeți, reluă el cu o amară ironie, am spune că inimile acestea, deși bat, sînt reci ca piatra...

— Nu pot da nici o fărîmă de dragoste, observă timid un student slăbuț, cu părul zbîrlit.

Bîrlea se întoarse brusc spre cel care vorbise :

— Așa e... o inimă rece nu face doi bani...

Atît asistenții cît și studenții îl priviră mirați. De obicei, profesorul era un om deosebit de vesel și care împrăștia în jur un val de optimism robust. Acum, cînd îl auziră vorbind aproape că nu-l mai recunoscură. Lipit de cristalul rece al nișei, Bîrlea părea cu totul detașat de cei din jurul său. Bătea încet darabana în geam și privea fix un punct de pe perete. Apoi, revenindu-și, murmură ca pentru sine.

— Se mai întîmplă...

Își privi ceasul.

— O să vă rog să mă scuzați. Trebuie neapărat să plec. Așa că, dacă vă face plăcere, să-mi faceți o nouă vizită, săptămîna viitoare. La revedere !

Profesorul se întoarse pe călcîie și plecă grăbit din laborator. Chiar cei mai vechi colaboratori ai săi nu-și aminteau să-l mai fi văzut vreodată atît de agitat. În tăcere și cu vădită părere de rău se îndreptară spre vestiar.

*

* *

Pe cînd se pregăteau să plece, fură opriți de către bătrînul academician Viorel Dabija, fostul profesor al lui Bîrlea. Mărunt și rotofei, astmatic, abia mai respira cînd intră în vestiar. Era vădit că se grăbise să întîmpine grupul viitorilor medici. Ostenit, se opri o clipă.

— Ei, copii, văd figuri dezamăgite. Frunțile sus ! Așa-l cunoașteți voi pe profesorul vostru, îmbufnat ?

Studenții tăcură stînjeniți. De aceea, Dabija nu mai insistă, căci tăcerea lor era suficient de grăitoare.

— Nu-i nimic... e tare ocupat, obosit... trebuie să-l credem... Nu-i este ușor de loc. Acum, însă, n-aveți încotro, va trebui să stați la taifas cu un bătrîn care nu vi-l poate înlocui pe Bîrlea.

— Dar, tovarășe academician... încercară să protesteze mai mulți studenți.

— Ia să nu-mi vorbiți. Eu sînt campion de ski sau el ? Eu sau el am bătut recordul motociclist pe circuit închis ? Pe urmă, operațiile mele cardiace au fost urmărite cu sufletul la gură de toată lumea sau ale lui ? Sau te pomenești că tot eu oi fi idolul studentelor din toată facultatea ?

De data asta nimeni nu se mai putu stăpîni să nu rîdă.

— Așa că vă rog să poftiți cu toții în laboratorul meu !

Dabija, care era el însuși directorul unui alt institut, nu se putea dezlipi cu ușurință de cel mai bun elev și colaborator al său. Mai ales în ultimii ani, Bîrlea făcuse o serie de lucrări îndrăznețe în domeniul aplicării radiațiilor în medicină. Mulți bolnavi socotiți ca definitiv pierduți fuseseră redați vieții grație metodelor sale de lucru. Din acest motiv. chirurgul Dabija, deși academician, om cu vastă activitate științifică mai ales în trecut, continua să colaboreze cu fostul său elev, pentru că, după cum spunea el, voia să fie „în pas cu vremea".

Cabinetul lui Dabija nu era prea spațios și asta din cauza aparatelor care-l umpleau și a cărților care se găseau aproape pretutindeni — pe mesele de faianță, în dulapul cu reactive, pe scaune și chiar pe jos. Cu greu, cei peste douăzeci de studenți își făcură loc și se așezară în jurul academicianului.

— Ei, acum că sîntem în familie, să vedem ce vă doare. Știu, nu e nevoie să-mi spuneți. E vorba de ultima inovație a lui Bîrlea. Înainte de orice, pentru că eu nu vă pot arăta aparatul, să-i discutăm istoricul și baza teoretică... Bun!

Se ridică de la birou și căută din ochi ceva. Studenții ghiciseră. Avea nevoie de tablă, pentru explicații.

— Ca în orice lucrare experimentală, începu înflăcărat Dabija, profesorul vostru a pornit de la date cunoscute — și mai precis de la acțiunea radiațiilor asupra organismelor unicelulare. Pentru asta a folosit ciuperca Sacharomices cerevisiae sau, popular, drojdia de bere — pe care a supus-o radiațiilor ultraviolete ale izotopului de stronțiu 90, care emite unde beta, ale aurului radioactiv pentru unde alfa și ale fosforului 32 și cobaltului 60, ale căror radiații sînt mult mai profunde. În afară de acestea, a construit un aparat de reglat lungimea de undă, care se măsoară în Angströmi.

„În multe lucrări, ca acelea ale lui Vinogradov, Sergheenko, Sargeut sau Wood, se arată că radiațiile opresc diviziunea celulară. Motivul este simplu. Din cauza radiațiilor nu se mai produce sinteza enzimelor, adică a fermenților necesari înmulțirii celulelor. Lipsind enzimele efectul este că drojdia de bere nu se mai înmulțește, nu mai crește. De aci au pornit experiențele elevului meu!".

Ultimele vorbe ale lui Dabija fuseseră spuse nu fără mîndrie.

În acel moment, intrară doi laboranți care aduseră din amfiteatru o tablă neagră și o agățară în perete. Cu o vădită satisfacție, academicianul se apropie de tablă și desenă o celulă de drojdie sub care scrise și prima literă a alfabetului grecesc, alfa (α).

— Aceasta a fost faza alfa, adică prima fază.

Studenții luau notițe cu deosebită atenție. Modul lui Dabija de a explica era foarte simplu, fără vorbe pompoase și de aceea deosebit de atractiv. Mulți dintre foștii săi elevi spuneau că la cursurile lui de chirurgie au impresia că audiază un splendid roman științific.

Expunerea lui Dabija continuă cîteva ore. Se întunecase afară și studenții stăteau aplecați asupra caietelor de note, ascultau cu încordare fiecare cuvînt al academicianului. Fiecare dintre ei avea impresia că ia parte activă la palpitantele lucrări de laborator, care-l duseseră pe Bîrlea la concluzii atît de îndrăznețe.

De fapt, premisele chirurgului erau cunoscute. El pornise de la faptul că radiațiile modificau dezvoltarea unor corpi chimici din celulă — enzimele. Continuîndu-și lucrările, mai află și alte fenomene asemănătoare. De pildă, în orice organism viu există unele substanțe care se numesc aminoacizi. Dacă aceștia sînt iradiați, își modifică structura chimică prin pierderea radicalului amino. Pentru asta, lungimea undei de raze ultraviolete nu trebuie să depășească 200—300 Angströmi.

— Dragii mei, continuă înflăcărat Dabija, în organismul uman există cinci aminoacizi — așa-numiți vitali. Dacă lipsesc — atunci omul moare. Printre aceștia să luăm de exemplu pe cei denumiți alanină și triptofan. Dacă îi supunem unei radiații de o anu-

mită lungime de undă, ei își schimbă imediat structura chimică. Din acest motiv, se transformă și funcțiile fiziologice ale celulei și ca urmare a modificării fiziologice, apare și una morfologică, adică a formei, a alcătuirii ei. E clar? Nu? Bun!

— Îmi dați voie?

— Spune.

Dabija așteptă răbdător observația studentului.

— Întotdeauna se obține același rezultat?

— Nu, pentru că există și unii factori externi — cauze care influențează schimbări: cantitatea de apă din celulă, temperatura și mulți alții. Ei, ca să terminăm, Bîrlea a ajuns la o nouă concluzie: dacă un animal unicelular se poate transforma, atunci se poate transforma și un țesut întreg — cînd asupra lui se proiectează o anumită doză de radiații. În modul acesta el poate controla creșterea și oprirea creșterii celulare și chiar aduce mari transformări în structura celulei. În sfîrșit, ăsta-i aparatul construit pe baza acestor lucrări. Ați priceput?

Studenții îl înconjurară pe Dabija și-l copleșiră cu tot felul de întrebări. Tinerii erau setoși să afle tot mai multe. Bătrînul academician aproape că nu mai putea să prididească cu răspunsurile. Erau mai ales unii care doreau neapărat să vadă aparatul și, dintre ei, studentul cel mărunțel și cu părul zbîrlit insista cel mai mult.

— Zău, tovarășe academician, arătați-ni-l! Nici nu-l atingem...

— Nu se poate.

— Vă promitem...

— Nu se poate frate...

— De ce să nu se poată?

— Simplu, n-am cheile. Asta-i! făcu Dabija surîzînd.

*
* *

În timp ce academicianul Viorel Dabija relata, cu lux de amănunte viitorilor medici, modul în care Bîrlea își realizase ultimul aparat pe care-l numise în mod provizoriu biotransformator, acesta se afla acasă, în bibliotecă. Își pusese pe masa de lucru o sumedenie de cărți și își deschisese ultimul manuscris la care lucra. Luă stiloul în mînă, scrise cîteva cuvinte, le șterse iritat, apoi după ce puse înapoi stiloul pe masă, mototoli coala de hîrtie.

În minte îi reveneau mereu cuvintele fostului său student.

„Inimile reci nu pot da nici o fărîmă de dragoste".

Avea impresia că are în față o firmă de neon cu cuvintele de mai sus. Vorbele se aprindeau și se stingeau ritmic. Îl durea capul. Tîmplele îi zvîcneau. Se ridică de la masă și se opri în fața ferestrei.

În minte i se perindau noianuri de amintiri.

„Da, totul mi se trage de la izotopi, de la năzbîtia aia de biotransformatori!" conchise el amărît.

Deși nu era un om lipsit de sensibilitate, de pasiune, de omenie, nu se putea spune că profesorul Bîrlea se lăsa dominat de sentimente, de greutăți, de ceea ce în mod obișnuit se numește soartă. Dimpotrivă, cu o energie neîntrecută decît de claritatea inteligenței lui, muncind cu îndărătnicie, zi de zi, cucerise la 45 de ani tot ceea ce poate rîvni practic și teoretic un om de știință. Timp de 20 de ani lucrase după cele mai noi metode, îmbunătățindu-le mereu,

pînă ce dobîndise o adevărată măiestrie de artist în chirurgie — mai ales în cea cardiacă.

Adevărata glorie a venit însă abia după ce a introdus în tratament terapia cu izotopi radioactivi şi mai ales după ultima lui lucrare cu privire la modificările structurale ale celulelor. Dacă această din urmă cucerire ştiinţifică i-a adus celebritate, pe lîngă aceasta îi mai adusese şi multă amărăciune.

Eugeniu Bîrlea se socotea vinovat faţă de el însuşi şi faţă de fosta lui soţie, pe care după cum se autoacuza, o neglijase complet. Săptămîni de-a rîndul rămînea în institut şi lucra închis în laborator, uneori 24 ore din 24. Din întîmplare se ivise în căsnicia lui o a treia persoană, un bărbat.

La această amintire, profesorul îşi scutură umerii de parcă ar fi fost curentat şi totodată ar fi vrut să-şi lepede de pe umeri o povară neplăcută.

„Oare, dacă nu realizam ultima mea lucrare, eram mai fericit?" gîndi cu amărăciune Bîrlea. „Iar în ceea ce priveşte pe Miranda, vina o fi numai şi numai a mea? În fond, aveam deplina libertate să nu mă îndrăgostesc de ea ca un şcolar!"

Dezamăgirea de a-şi fi legat viaţa de un om de nimic, zbuciumul şi îndoielile lui privitoare la drumul pe care l-a apucat ar fi fost poate mai greu de indurat dacă Bîrlea n-ar fi cunoscut-o pe biochimista Cella Opran. Mai tîrziu, chiar îi va mărturisi că prietenia lor însemnase pentru el un adevărat anestezic. Această comparaţie era foarte potrivită, dacă ne gîndim că Cella, colaboratoare a Institutului de toxicologie, se ocupa cu prepararea anestezicelor.

La început s-au întîlnit destul de rar şi numai în legătură cu munca lor. Prezenţa sobră şi discretă a acestei femei îl bucura.

Intr-o seară, plecînd de la spital, Eugeniu se gîndi că Cella are totuşi faţă de el o prea exagerată rezervă. La urma urmei — îşi răspunse singur — la 31 de ani cît are, ar fi de mirare să nu fi iubit pe nimeni. Cine ştie! Te pomeneşti că şi ea...

De fapt, după cum avea să afle din unele răzleţe mărturisiri, şi Cella suferise o mare deziluzie. Cu cinci ani în urmă, cunoscuse un foarte talentat arhitect. După război, cînd oricărui cetăţean cinstit i-au fost create condiţii tot mai mari de a-şi folosi munca şi talentul în scopul fericirii obşteşti, acest „artist" şi-a dat arama pe faţă. S-a dat la fund. Un timp, Cella cu spiritul de sacrificiu al femeii, ar fi făcut orice pentru ca omul, pe care-l socotea că-l iubeşte, să-şi afle un rost. A încercat să-i găsească diferite slujbe, care să nu vină în contradicţie cu aspiraţiile unui artist. L-a îndemnat să facă proiectul unei case de cultură, al unei şcoli, al unui spital, ba chiar şi al unei biserici. El însă se îndărătnicea de a nu intra în ritmul creator al vieţii. Cella a priceput atunci că el nu se adapta mai greu decît alţii, ci pur şi simplu era un om gol, de nimic.

Ruptura dintre ei a venit însă curînd, mult mai repede decît se aştepta chiar ea însăşi. La început, cînd se gîndea la o eventuală despărţire avea o strîngere de inimă şi uneori plîngea nopţi întregi. Cînd însă s-a întîmplat ceea ce hotărîse de mult, o miră mai întîi pe Cella uşurinţa cu care se petrecuseră toate.

Parcă scăpată dintr-o grea încercare, se simţea ca o convalescentă. Cella îşi concentră toate puterile numai în muncă. Venea la Institutul de toxicologie de dimineaţă şi rămînea acolo încă mult peste program. Un prieten de al ei, un medic cu caracter de boem, îi vorbise de mult despre necesitatea unui anestezic perfect, anestezic a cărui influenţă să dureze şi în timpul durerilor postoperatorii şi astfel să-l scutească pe bolnav de zile de chinuri. In afară de aceasta, anestezicul trebuie să fie şi complet netoxic.

Ca orice om trecut prin deziluzii sentimentale, Cella Opran se hotărîse eroic la vîrsta de 27 de ani să nu mai iubească, să nu mai cunoască nici un bărbat şi să-şi dedice toată viaţa găsirii acestui anestezic. Stătea zile întregi închisă fie în laborator, fie în biblioteca Academiei şi învăţa chimia alcaloizilor. Trecînd peste această epocă, începu munca experimentală. În mod normal, produsul muncii ei urma să fie verificat şi de către chirurgi. In acest scop a fost îndrumată către profesorul Eugeniu Bîrlea, care şi el se hotărîse, la fel de eroic, să nu se mai îndrăgostească niciodată.

Spre deosebire de alţi chirurgi, care, mereu cu bisturiul în mînă, uitau cu uşurinţă biochimia, Bîrlea era chiar un pasionat al acestei discipline surprinzător de bogată şi de complexă. Munca de zi cu zi, cot la cot aduse repede după ea o prietenie trainică.

Cella, care gîndise pînă atunci că toţi bărbaţii sînt o adunătură de păcătoşi — şi Eugeniu care gîndea acelaşi lucru despre femei, începură să-şi modifice încetul cu încetul ideile. Aceasta însemna că amîndoi trecuseră criza sufletească şi o învinseseră — datorită mai ales prieteniei lor. Amîndoi şi-au dat seama deodată că se iubesc.

Bucuroşi ca doi copii, şi-au promis o zi de odihnă pe care însă o petrecură tot în laborator. In aceeaşi zi, chirurgul o ceru în căsătorie. Cum era şi normal, Cella ocoli un răspuns precis — ceea ce nu însemna însă un răspuns definitiv. El interpretă atitudinea Cellei drept o timidă formă de acceptare. Aceasta nu era prea de-

parte de adevăr, dar îl împinse să comită o greşeală, care duse la o rupere vremelnică a prieteniei lor.

Orbit de un sentiment pe care mai tîrziu însuşi Bîrlea il privi josnic — de o gelozie nemotivată — pretinse Cellei să renunțe la munca ei de la Institutul de toxicologie. Era o dorință oarbă, de a o avea mereu lîngă dînsul. In acest scop, îi propuse chiar să lucreze în institutul lui. Atunci, nu-şi dădea seama că în dosul acestei dorințe era teama de a nu i-o lua altul ca şi pe Miranda. Cella fu înspăimîntată şi profund jignită de condiția care i se punea. Şi, curios, ea care cu ani în urmă ar fi renunțat bucuroasă la orice pentru omul iubit, acum nu mai voi şi nici nu putu să renunțe la unicul lucru pe care i-l dăduse Eugeniu — mîndria de om de ştiință, pasiunea pentru muncă.

Se mai simți jignită şi de faptul că ceea ce i se cerea era tocmai antipodul concepțiilor, nu numai ale ei, ci şi ale bărbatului pe care-l iubea. De aceea, cu uimire îşi dădu seama că dintr-o ființă sfioasă şi blîndă, devenise deodată un om mîndru şi puternic.

*

* *

Nu se mai văzură o bucată bună de vreme, poate chiar două luni. Bîrlea, îndîrjit, îşi continua cercetările cu privire la acțiunea radiațiilor asupra celulei vii şi importanța concentrației de apă în celula iradiată. La rîndul ei, Cella începuse o serie de experiențe îndrăznețe cu curara, o otravă folosită de pieile roşii din Brazilia, şi care paralizează mai ales sistemul cardiac.

In ziua aceea, după cîteva operații reuşite, Bîrlea se reîntoarse abătut în laborator. Părea că vechea criză sufletească îi revenise. Prins însă de muncă — şi mai ales de rezultatele care, unul cîte unul, începeau să răsară — îşi uită pentru o clipă aleanul. Il bucura mai ales rezultatul final, pe care-l socotea ca pe un factor de mare preț în încheierea lucrării sale. Concluzia sa finală era că, în urma iradierii, curba raportului doză-efect variază direct proporțional cu cea a concentrației în apă a celulei. Acest rezultat aşteptat coincidea de altfel, cu altele similare cu privire la oxigen, bioxid de carbon şi o substanță organică, citocina. Işi terminase lucrarea atît teoretic cît şi experimental. Uitînd de cearta avută cu cîtăva vreme înainte, puse mîna pe telefon şi o căută pe Cella ca să-i comunice vestea. Cella însă era plecată la o conferință la Cluj şi rămînea acolo mai mult de o lună.

*

* *

Munca în comun îi făcu să se întîlnească iarăşi. Işi ocoleau cu greutate privirile şi nu se hotărau nici unul să deschidă discuția. Totuşi, Bîrlea nu mai putu rezista şi, după ce-şi ceru scuze, îi ceru mîna pentru a doua oară — însă în aceleaşi condiții ca mai înainte. Bineînțeles că fu din nou refuzat.

Aceasta se întîmplase tocmai în ziua în care urma să fie vizitat de către grupul de studenți din ultimul an. De aceea îşi găsiseră profesorul atît de prost dispus.

După un lung proces de conştiință, după ce încercă zadarnic să-şi continue redactarea lucrării, îşi făcu o cafea neagră şi se culcă. Era noaptea tîrziu.

După trei ore de somn agitat, se deşteptă pradă dorinţei de a o revedea cît mai curînd pe Cella. Trebuia să cîştige, dar nu aşa cum îşi propusese el, ci să cîştige amîndoi.

Dimineaţa, fu deosebit de bine dispus. În timp ce se spăla pe mîini, înainte de a intra la operaţie, îşi făcu mintal planul celor ce i le va spune Cellei şi întrevăzu pentru amîndoi un viitor radios. Îşi termină munca aproape de orele cinci după amiază.

Fluierînd bine dispus, în timp ce se îmbrăca în vestiar, gîndea şăgalnic, parafrazînd, nici el nu ştia ce autor de romane senzaţionale.

„Ce-i cu inima ta, bătrîne tăietor de corduri ? Bate pentru dînsa ori se preface ? O iubeşti sau nu ? Ei bine, dacă o iubeşti, trebuie să fii mai înţelegător cu ea şi să ai răbdare ! Atunci, ce-i de făcut ?"

Cu o grabă tinerească, îşi îmbrăcă haina, îşi puse pălăria, coborî scara, sărind cîte două trepte şi se îndreptă spre maşina care-l aştepta în curtea spitalului. Şoferul fu încîntat că, după atîta vreme, îl vede în sfîrşit din nou pe profesor bine dispus.

— Tot la toxicologie ? îl iscodi viclean şoferul, zîmbind pe sub mustaţa-i porumbacă.

— Dar cum ai ghicit, Gyuri baci ? se miră amuzat Bîrlea.

— După înfăţişare am văzut că v-aţi împăcat !

În momentul în care maşina ieşea în stradă, portarul îl opri.

— Vă caută de la toxicologie.

— Răspunde dumneata că tocmai într-acolo mă duc, spuse bucuros Bîrlea şi-l zgîlţîi voiniceşte pe şofer.

— Dă-i bătaie Gyuri ! Sîntem aşteptaţi.

Ajunşi la toxicologie, Eugeniu sări din automobil şi sui în fugă treptele institutului.

— Tovarăşe, tovarăşe profesor ! se auzi strigat de o voce de femeie. Era colega de laborator a Cellei.

— Bună ziua ! Unde-i Cella ?

— E în nesimţire ! strigă fata, frămîntîndu-şi mîinile. A băut dintr-un alcaloid pe care îl descoperise !

În mintea lui Eugeniu încolţi un gînd îngrozitor : s-a sinucis, s-a sinucis din cauza mea.

— Du-mă la ea !

Într-un laborator, pe o sofa, era întinsă fără cunoştinţă femeia pe care dorise atît s-o vadă.

— Am anunţat şi urgenţa !

Dar Bîrlea n-o mai ascultă. După un consult sumar, o luă pe Cella în braţe şi, fără nici o vorbă, porni cu ea spre maşină.

— Ce faceţi ?

— E în comă, nu-i timp de pierdut !

În drum spre maşină, o întrebă pe asistentă.

— Nu ştii ce a băut ? Vorbeai despre un alcaloid.

— Zău că nu ştiu ! Caietele ei le-a luat de dimineaţă cineva de la minister.

— Vă rog să faceţi imediat analiza şi să-mi comunicaţi rezultatul.

Intră în maşină şi Gyuri baci, mohorît îi dădu pe Cella în braţe. Porniră în mare viteză. „Ce nătărău am fost !" gîndi Eugeniu. Prietena lui zăcea inertă, avea faţa congestionată, respira şuierător şi inima îi bătea tot mai greu. „Fetiţa mea dragă !" murmură amărît Eugeniu, dîndu-i mîngîietor la o parte părul care-i acoperise obrazul. „De ce te-am lăsat să ajungi aci ?"

La spital, chiar de la poartă, chemă medicul și sora de gardă. Apoi telefonă academicianului Dabija care locuia în apropiere. Nici nu-și dădu seama cînd și-a luat halatul și stetoscopul.

Acum, stătea aplecat asupra Cellei. Abia îi mai auzea inima, dar pulsul bătea ritmic. Bîrlea îi făcu o injecție cu adrenalină, așteptînd ca inima muribundei să reintre pe făgașul ei normal. Dar efectul dorit nu se produse. Doar pulsul îi era ceva mai grăbit și parcă mai regulat. O vedea pe Cella cum se pierdea în fața lui. O a doua injecție direct în cord ar putea fi salvatoare. Cîteva clipe, inima palpită, dar, parcă, obosită, bătăile ei scăzură, pentru ca apoi să-și revină. Bîrlea răsuflă oarecum ușurat. In spatele său, medicul de gardă îi urmărea mișcările.

— Să-i facem o spălătură stomacală.

— Da, dar repede!

După zece minute, Cella era tot în nesimțire.

— Ciudat, tovarășe. Circulația periferică e încă normală, stomacul a reacționat și totuși pacienta nu-și revine.

— Fă atunci o venesecție și perfuzie! Sondați rinichii și ficatul! Sînge conservat avem suficient?

— Da.

După această nouă intervenție, se părea că Cella prinse viață. Cam 20 minute inima îi bătu aproape normal, dar pe urmă contracțiile îi deveniră din nou slabe.

*

* *

Trecuseră trei ore de cînd fusese adusă la spital. Orice tratament se dovedise zadarnic.

— Inima e singurul organ atins, tovarășe profesor! îi spuse medicul de gardă.

— Să se facă imediat cateterizarea cordului!

După alte 15 minute, Bîrlea își dădu seama că inima Cellei este paralizată, iar dacă mai funcționa se datora exclusiv adrenalinei. De hotărîrea pe care o va lua acum, depindea viața femeii iubite, propria lui fericire. Da! Trebuia să încerce imposibilul! Fiecare clipă pierdută însemna teren cedat morții. Alb la față, cu mușchii obrazului încordați, chirurgul își construi mintal schema operației, tehnicile necesare. Decizia fu luată. Apăsă pe butonul dictafonului.

— Pregătiți sala aseptică! Să se monteze plămînul electronic cu bictransformator, inima electrică și aparatele de perfuzie!

— Am înțeles, tovarășe profesor! În zece minute sînt gata... se auzi glasul sorei de gardă.

După ce închise primul contact, apăsă pe un al doilea.

— Anunțați-l pe tovarășul director că în 15 minute fac o transplantare de cord. Da, da, o transplantare de cord!

Se ridică, își scoase halatul și trecu în vestiar, unde își schimbă îmbrăcămintea. Își puse o tunică scurtă, iar deasupra ei un șorț lung de cauciuc. Își alese cu grijă calota și, absorbit, intră în vestibulul sălii de operație. Nici nu-și dăduse seama că lîngă el se afla și Viorel Dabija.

— Eugen!

— Da! A... dumneata erai...

— Stai puțin... Ne vom spăla împreună. Nu uita ce-ai învățat de la mine: nu se operează enervat...

— Dar, maestre... eu... se fîstîci Bîrlea.

— Știu ce vrei să-mi spui. Fumează o țigară pînă mă schimb. După aceea, o să vedem ce trebuie să facem. Instrumentarul necesar este pregătit. Pe bolnavă o aduc chiar acum. Am consultat-o și eu, în timp ce tu vorbeai cu sora. Are fața cianozată și respirația de tip Cheyne-Stokes. Totuși, nu sînt neliniștit.

Academicianul Dabija văzuse că Cella se află în agonie. Respirația ei neegală, întreruptă și grea, răceala membrelor, lipsa aproape totală a reflexului ocular — toate simptomele vădeau grabnica intrare în moartea clinică. El știa că doar în puținele minute care o despărțeau de moartea definitivă, biologică, Bîrlea va trebui să rezolve teribila problemă a salvării Cellei. Și, totuși, bătrînul și încercatul medic nu trăda nici un fel de emoție. Bîrlea îl privea recunoscător pentru această nouă lecție primită la timp.

— Îţi mulţumesc! îi spuse, şi-şi strînseră bărbăteşte mîna.

Cei doi chirurgi trecură în laboratorul de perfuzie. Aci trebuia ales grefonul cel mai nimerit intervenţiei.

Într-o nişă în care nu se putea intra decît îmbrăcat steril, se aflau diferite organe — unele chiar umane — sau piese patologice menţinute în viaţă. În pragul nişei, fură opriţi în mod neaşteptat de intrarea directorului.

— E o nebunie, Bîrlea, ceea ce vrei să faci! îi strigă acesta. Să transplantezi o inimă unui om? Unde s-a mai pomenit?

Şi se întoarse spre Dabija, de parcă ar fi aşteptat din partea acestuia un semn de încuviinţare. Bătrînul savant însă dădu dezaprobator din cap.

— Dacă nu cutez acum, Cella moare... răspunse Bîrlea înăbuşit. Trebuie să fac tot ce-i omeneşte posibil... Altfel, n-aş mai fi în stare să trăiesc.

— E totuşi riscant să-ţi îngădui. Gîndeşte-te bine!

Din glasul mai domolit al directorului, Dabija înţelese că totuşi îi va îngădui lui Bîrlea să comită „nebunia".

— De încercat trebuie să încercăm. Să trecem de aceea, la partea practică! interveni cu hotărîre academicianul.

— Bine! oftă resemnat directorul.

În clipele grele apela întotdeauna la judecata clar-văzătoare a savantului, care-i fusese şi lui profesor.

— Trebuie să avem grijă ca factorii anatomici ai grefonului să concorde cu aceia ai bolnavei noastre.

— Şi ce grefă vrei să foloseşti?

— Mă gîndesc la cordul din vasul nr. 218, propuse Bîrlea.

Directorul se aplecă şi prin fereastra nişei zări o etichetă pe care se putea citi:

ANTILOPA „BUCUS CAMPESTRIS" CORD

LABORATORUL DE PERFUZIE — ASTRAHAN
U. R. S. S

— O inimă de antilopă, de ciută? făcu el mirat.

— E cel mai potrivit cord pe care-l am. Are capacitatea de 613 cc. faţă de maximum uman de 757 cc., iar greutatea îi este doar de 254 gr.

— In fine... Dar ritmul?

— Teoretic, ritmul înseamnă adaptare la mediu. Vom realiza asta în primul rînd printr-un proces cantitativ — influenţa întregului organism şi mai ales a scoarţei cerebrale asupra grefonului — iar în al doilea rînd, printr-un fenomen calitativ: transformarea celulei miocardice

— Bine, asta teoretic, dar practic?

— De primul fenomen, va avea grijă însăşi natura, iar pe cel de-al doilea îl va rezolva biotransformatorul nostru cu cobalt. Doar ştii că, prin reglarea radiaţiei, pot modifica morfologia oricărui ţesut.

Directorul îl privi întrebător pe Dabija, cerîndu-i parcă ajutor. Atitudinea lui Bîrlea îi arătă că operaţia trebuia să aibă loc imediat.

— Bine! îl anunț atunci pe ministru. Directorul se întoarse pe loc și porni cu pași mari spre ușă. Tot atît de brusc se opri și, revenind lîngă Bîrlea, îl îmbrățișă.

— Îți doresc succes!

*

* *

În timp ce Bîrlea, Dabija și cei doi medici care urmau să-i asiste se spălau, în amfiteatrul de deasupra sălii de operație se instalase ministrul Sănătății însoțit de directorul Institutului și de cîțiva academicieni. In spatele lor se așezară mai mulți ziariști cu blocnotesurile și creioanele gata de scris.

Prin planșeul de cristal care-i despărțea de sală, puteau vedea totul. Chiar și zgomotele pătrundeau sus, cu ajutorul unui difuzor.

Pe masa de operație, Cella stătea acoperită cu un cearșaf mare, alb. Chiar în stînga, la căpătîiul ei, era un aparat foarte asemănător cu un tablou de comandă dintr-o uzină electrică, prevăzut cu un mic ecran rotund de sticlă mată. Pînă sus, se auzea sunetul ritmic pe care-l emitea. Și de fiecare dată, la fiece zgomot, curba de pe ecran tresărea. Acum, un biofizician îi manevra butoanele, urmărind atent orice modificare a curbei.

— Reglează inima electronică, șopti un academician din apropierea ministrului.

— Inima electronică? prinse o ziaristă șoapta din zbor. Și merge ca una normală? mai întrebă ea, pregătindu-se să ia note.

— Da, dar după voia celui care o conduce.

— Vasăzică mașina asta pompează sînge...

— Exact! Sînge conservat.

In liniștea fremătătoare se auzea lunecarea ușoară și grăbită a creionului. Medicii de față erau nerăbdători și chiar mîndri că pot asista, fie și de pe băncile amfiteatrului, la prima transplantare de inimă — făcută vreodată de un chirurg. De altfel, în urma intervenției ministrului, operația urma să fie televizată.

După ce puse la punct instalația aparatelor de radioteletransmisie, reporterul se apropie de academicianul Valentin Lascu, un cunoscut chirurg și totodată unul dintre pasionații cercetători ai istoriei medicinei.

— Vă rugăm să spuneți pentru ascultătorii noștri cîteva cuvinte despre operațiile de acest gen.

Lascu refuză categoric. A fost nevoie ca ministrul să-i facă repetate semne de încurajare pentru ca, în sfîrșit, academicianul să se hotărască. Își aranjă ținuta, își drese glasul și se așeză în dreptul microfonului.

— Operația la care vom asista astăzi este epocală, prin faptul că pentru prima dată în istorie se înlocuiește o inimă bolnavă cu alta sănătoasă. Operațiile pe cord au fost visul cel mai îndrăzneț al tuturor generațiilor de chirurgi. In evul mediu venesecția era un act de măiestrie — apoi intervențiilor chirurgicale le-a venit în ajutor anestezia. Acum, pornind pe linia marilor săi înaintași: Rehn, Djanelidze, Andreev, Crafford — colegul nostru, doctorul Eugeniu Bîrlea, cutează a înfrunta natura. Spre deosebire însă de 1844, cînd primul anestezist al lumii a fost considerat nebun, noi încurajăm și sprijinim din tot sufletul pe iubitul nostru coleg. Să venim și cu amănunte istorice.

Academicianul Lascu se înflăcărase. Tocmai își scosese un carnețel din buzunar, cînd un medic din apropiere îi dădu din partea ministrului un bilețel, în care citi următoarele rînduri:

„Adăugați vă rog, că se grefează un cord de antilopă «Bucus Campestris», iar nu un cord de om cum s-ar putea interpreta".

În clipa aceea, Lascu se întrerupse. Ochelarii îi căzură pe nas. Uitînd că vorbește în fața microfonului, se adresă ministrului.

— Cord de Bucus? Cum? Cord de capră? Nu... nu... nu pot fi de acord. Asta-i fantasmagorie!

Și, cu pași mărunței de bătrîn se îndreptă spre ușă. În prag, se opri însă clătinînd din cap și se întoarse. Își reluă locul mormăind furios:

— Auzi, inimă de capră!

Deodată amfiteatrul amuți. Bîrlea, urmat de Dabija și de asistenți, intrase în sala de operație. În timp ce-și îmbrăca halatul steril, Bîrlea își îndreptă privirile spre ecranele cardiografului catodic aflat pe peretele din dreapta sălii. Sub el mai era și cel al electroencefalografului. Ambele aparate atașate la masa de operație erau reglate și conduse dintr-o cameră alăturată. Chirurgul putea să aibă necontenit sub ochi atît situația sistemului circulator cît și a celui nervos.

Pe cînd asistenții fixau cîmpul operator, Bîrlea cerceta cu o privire experimentată masa pe care se afla pus instrumentarul chirurgical. Apoi, înțelegîndu-se din ochi cu vechiul său maestru, îl întrebă:

— Începem?

— Începem!

— Cum e pulsul? se interesă Bîrlea luînd în mînă bisturiul.

Și, fără să mai aștepte răspunsul, făcu prima incizie, de-a lungul și prin mijlocul sternului.

— Filiform, tovarășe profesor... răspunse sora de la capul bolnavei. Devine din ce în ce mai slab.

Bîrlea își ridică ochii spre ecranul cardiografului. Oscilograma tindea spre linia dreaptă. Rar de tot vîrfurile undei tresăreau. Circulația înceta. Deodată, tot trupul Cellei fu scuturat ca de friguri. Un fior. Fața i se albi. Pleoapele îi încremeniseră întredeschise, iar buzele își pierdură orice colorit. Parcă-i fugise tot sîngele din vine.

— Tovarășe profesor!

Înspăimîntată, sora întrerupse contactul anesteziei electrice și scoase casca de pe capul bolnavei.

Sus în amfiteatru, ministrul strînse balustrada din fața sa, s-o frîngă. O clipă de apăsătoare tăcere se așternu peste întreaga sală. Nu se mai auzeau decît aparatele care funcționau la fel de ritmic ca și pînă acum.

Ziarista scăpă creionul din mînă.

— Sssst! exclamă cineva.

Pe fruntea lui Bîrlea s-au ivit broboane de sudoare. Un șuvoi rece îi trece pe șira spinării.

Cella nu mai respira. Pielea ei nu se mai putea deosebi de cîmpurile operatorii. Pe obraz i se întipărise un zîmbet ciudat și copilăresc, al omului care depășise hotarul durerii.

Bîrlea își repede mîna spre instrumentar.

— Dă-mi aparatul Petrov! I se părea că strigase atît de tare încît vibrau geamurile întregii clădiri, dar vorbele ieșiseră de pe

buze abia auzite. Dezveliţi-i mîna dreaptă! Tampon! Soră, supraveghează pulsul!

— De-abia se simte... murmură sora.

Cu o mişcare precisă, acul siringii se înfige în artera humerală dreaptă.

— Daţi presiune! ordonă Bîrlea, de data asta nefiresc de calm.

Sîngele împins cu putere spre inimă colora încetul cu încetul obrajii palizi ai bolnavei. Respiraţia abia simţită pînă atunci devenea mai rapidă, chiar şuierătoare şi iată că pleoapele se zbat, iar muşchii se destind.

Sus, radiotelereporterul îşi şterge zgomotos nasul.

— Mai încet, ce dumnezeu! Lasă-ne în pace! îl apostrofează, furioasă, ziarista.

Ministrul, concentrat asupra fiecărui timp operator, se întoarse spre director.

— Crezi că o să reuşească?

— E dificil. Sîntem în faţa unei otrăviri puternice. Cred că Bîrlea vrea să cîştige timp, să cucerească secundele pierdute pînă la operaţie.

Amplitudinea cardiogramei creştea. Fiecare milimetru în plus însemna viaţă, poate salvarea. Aşa gîndeau ziariştii, aşa gîndea şi radioreporterul care s-a şi grăbit să anunţe emoţionat că inima bolnavei bătea din nou.

Trecuseră aproape 4 minute. Dintr-odată, după un efort extraordinar, faţa pacientei se congestionează, se învineţeşte. Pe ecranul cardiografului, în locul curbelor de pînă acum, apar două linii paralele încremenite.

Bîrlea, care nu lăsase încă bisturiul din mînă, face fulgerător o nouă incizie, de astă dată adîncă, în partea de jos a toracelui. Dabija lărgeşte plaga cu depărtătoarele. Patru pense Kocher scrîşnesc şi bisturiul deschide prin diafragmă, calea spre inima bolnavei. O nouă mişcare, şi pericardul, susţinut de alte pense, este deschis şi el. Prin ferestruica astfel făcută, Bîrlea îşi strecoară mîna dreaptă, prinde în palmă inima Cellei şi începe să o pulseze lent.

— Maestre, o fereastră largă toracală! îi spune el lui Dabija.

Cu mîna rămasă liberă, îşi ajuta colegul să lucreze mai repede. Decolatorul îndepărtează aponevrozele de pe stern, cleştele muşcă osul şi toracele se deschide larg. Acum Bîrlea poate face mişcări mai precise — mai puternice. Sub mîna lui, inima bolnavei nu avea răgaz de odihnă nici măcar o fracţiune de secundă. Încet, abia perceptibil, porneşte iar să palpite, la început slab, apoi din ce în ce mai sacadat.

Treptat, treptat, obrajii Cellei prind din nou culoarea lor obişnuită. De sub legătura de tifon, un cîrlionţ castaniu îi năvăleşte pe frunte.

— Se simte pulsul?

— A reapărut...

— Controlaţi atent!

— 147 pe minut!

— Bine! Daţi-mi contactul cu sînge arterial!

Un asistent îi pune în mîna întinsă tubul cu ac de la ventricolul stîng al inimii electronice. Aproape reflex Bîrlea înfige acul în sinusul aortic.

— Sînge venos!

Un al doilea ac pătrunde pe traiectul arterei pulmonare, în ventricolul drept.

— Puneți-i masca de oxigen!

Duduitul inimii artificiale aproape că-i acoperise glasul.

Bîrlea simte cum o nemaipomenită oboseală pune stăpînire pe el. Sub ochi i se adînceau cearcăne vinete.

„Trebuie să rezist"... își spune, încleștîndu-și fălcile. În tîmple, două ciocane îi bat repede, într-un ritm vertiginos. In urechi, îi țipă înnebunitor o sirenă. Lampa scialitică de deasupra mesei prinde deodată să se rotească împreună cu întreaga sală de operație. Totul a durat o cîtime de secundă. Tresări, își îndreptă spatele și își mușcă buzele atît de violent, încît masca i se roși de sînge.

Inima Cellei, aflată în palma lui, aproape că refuza să mai bată, chiar și sub impetuoasa presiune pornită din inima electronică. Pe suprafața ei lucitoare și netedă apăreau puncte negre. Funcționa ca o pară de cauciuc mînuită de o mînă leneșă și nedibace.

— A murit... e paralizată! Bîrlea își ridică privirea întrebător și rugător spre Dabija. Să...

— Trebuie să încerci! hotărî academicianul. Ai timp patru minute!

— Aduceți cordul perfuzat! spuse Bîrlea cu o voce sugrumată. Respira greu. Îl dureau umerii. Stătea încordat ca un arc. Calota i se înădușise.

Dabija prinde inima de antilopă cu un șervet Mikulitsch, o ridică din vasul ei și așa fremătătoare, o așează în toracele deschis.

— Să ne coordonăm mișcările! Ia acul Gudov și asigură întîi coronarele!

Bîrlea execută acum aproape automat ordinele date de maestrul său. Alb ca și halatul pe care-l purta, se clătină o clipă.

„S-a sinucis!" îi fulgeră prin minte pentru a doua oară această îngrozitoare idee. „Trebuie, trebuie să o salvez!"

— Eugen! Glasul lui Dabija îi răzbătu în urechi ca venit de la mare adîncime. Hai, prinde sinusul aortic!

Două pense argintii scrîșnesc sub lumina lămpii și prind simultan artera.

Scuturîndu-se ca de o povară inutilă, Bîrlea suteează bontul aortic și anastomozează aorta inimii perfuzate. Devenise din nou stăpîn pe sine. Mișcările lui își recăpătară precizia, zdruncinată cu o secundă înainte.

— Apropie mai mult vena pulmonară dreaptă!

Calm, Dabija înclină ușor grefonul în direcția cerută de chirurg.

Vîjiitul monoton al complexului de vasculografie Gudov se aude tot mai puternic. Precis și liniștit, îmbucă arteră cu arteră, vînă cu vînă. In tot acest timp, în ritmuri diferite, trei corduri băteau într-o nemaipomenită cursă: inima electronică dirijată de medici, inima Cellei din ce în ce mai rar și inima ciutei, năvalnic și totuși ca un perfect cronometru.

În amfiteatrul încordat la paroxism pașii unui nou venit duduie halucinant.

— Ssst! izbucnește scos din sărite Lascu.

Ministrul se întoarce pe jumătate și privește spre cel care intrase. Acesta îi întinde un plic. Ministrul îl deschide, citește rapid

o adresă bătută la maşină. Păleşte. Parcurge din nou hîrtia şi ultîndu-se în sală îşi muşcă buzele.

— Poţi pleca! murmură el cu glas stins. Se reaşează, îşi şterge faţa năpădită de o sudoare de gheaţă. Păcat, mai murmură el, mare păcat!

După ce făcu cea din urmă legătură a grefei, fixînd-o în noul ei lăcaş, Bîrlea simţi în mînă cum pîlpîie pentru ultima oară inima femeii pe care o iubea. A mai tresărit o dată slab — şi a încremenit. Dacă cineva ar fi putut pătrunde cu privirea pe sub mască, ar fi văzut aşternîndu-se pe buzele chirurgului un zîmbet amar. Urma acum să o extirpe ca pe un lucru de prisos, ba chiar nociv. Foarfeca străbate printre spaţiile lăsate între pense şi cu o singură mişcare Bîrlea şi Dabija scot inima împietrită.

— Daţi-mi un vas steril!

Sora, care s-a apropiat să primească piesa rezecată, fu neplăcut izbită de tonul rece cu care îi vorbise Bîrlea.

Întreţinut de inima electronică şi de perfuzia grefei, trupul Cellei prinde să se înviorează. O culoare roză îi reapare în pomeţii obrajilor.

— Întrerupeţi cordul mecanic! Perfect! Controlaţi pulsul!

— Bate!

— Cît?

— 160!

— Scoateţi masca de oxigen!

La început slabă, apoi mai grăbită, respiraţia îşi găseşte făgaşul normal. Pe ecranele pînă acum încremenite, curbele îşi reiau mişcarea armonică. Cella trăieşte. Viaţa năvăleşte din nou în toată făptura ei.

Un zgomot surd, deosebit de toate celelalte ale sălii, de operaţie, atrage atenţia chirurgilor. Deasupra, în amfiteatru entuziasmul ridicase întreaga asistenţă în picioare. Din pieptul fiecăruia izbucnea o exclamaţie de uşurare.

Numai cei care urmăreau prin televiziune mersul intervenţiei aveau dreptul să fie nemulţumiţi. Năucit şi fericit radiotelereporterul îşi depusese aparatul la picioarele bătrînului academician Lascu, iar pe ecran nu se mai vedea acum decît o gheată care se sbuciuma, ca în prada unui delir.

* * *

După ce au fost detaşate ultimele legături cu inima electronică şi aparatul de perfuzie, Cella fu culcată în căuşul plămînului de oţel. Aproape imediat după închiderea cilindrului metalic, Bîrlea puse în funcţiune biotransformatorul cu cobalt, adaptat în partea superioară a aparatului. Radiaţiile cu undă scurtă, deosebit de puternice şi pătrunzătoare ale izotopului erau îndreptate asupra grefonului. Cadranele de oţel ale plămînului artificial indicau intrarea în funcţiune normală a organismului Cellei.

— Trăieşte! îşi spuse Bîrlea privind în urma surorilor care o transportau pe Cella din sala de operaţie. Nici el nu ştia prea bine ce se petrecea atunci în sufletul său. Avea senzaţia certă că în văzduh pluteşte maiestoasă tema triumfătoare a andantelui din „Simfonia Destinului" de Beethoven. Era transfigurat.

În timp ce-şi scoteau halatele, Dabija se apropie de fostul său elev. Pe feţele amînduror se vedea dorinţa de a-şi spune ceva — nemaigrăit pînă atunci.

Prin uşa larg deschisă a sălii, intrară ministrul şi directorul Institutului, însoţiţi de un grup de medici.

— Vă felicit! fură primele lui vorbe — apoi i se adresă direct lui Bîrlea. — Citeşte! Şi îi întinse scrisoarea primită cu cîteva minute mai înainte — Grefa... nu era necesară! Fusese un simplu narcotic inofensiv...

— Nu pricep... despre ce narcotic vorbiţi, bîigui Bîrlea.

— Imposibil tovarăşe ministru, interveni Dabija, cordul ei era paralizat... A murit sub ochii noştri. A mu-rit, accentuă el din nou.

— E îngrozitor... Bîrlea se întoarse brusc şi ieşi aproape în goană din sala de operaţie. Nu se opri decît în rezerva unde fusese instalată Cella.

Privi înfrigurat cadranele plămînului de oţel. Întorsătura neaşteptată, provocată de informaţia pe care o primise de la ministru şi de analiza lichidului rămas nebăut de Cella, îl uluise pur şi simplu. Rezultatele ambelor analize erau identice. Ea băuse o cantitate dintr-un narcotic inofensiv. Deci nu putea fi vorba de vreo otrăvire. Totuşi, datele clinice arătau contrariul. Cateterizarea cordului şi aspectul miocardului dovedeau tocmai existenţa unei otrăviri. Era o problemă stranie. Dacă fusese o simplă stare de narcolepsie, de unde apăruse atunci toxicoza? Va vedea el mai tîrziu!

Mîinile lui se opriră pe butoanele biotransformatorului. Mări intensitatea radiaţiei. Ameţit şi stors de puteri, îşi lipi fruntea de metalul rece al cilindrului. Apoi căzu pe un taburet aflat la căpătîiul Cellei. De sub cadrul de sticlă, care acoperea capul bolnavei, răzbătea prin ventile respiraţia ei slabă, dar totuşi regulată. Părea că Cella doarme. Arar se auzea cîte un suspin uşor. Uneori buzele ei, uscate de o dogoare lăuntrică, se mişcau spasmodic părînd că vor să spună ceva.

Sora, care stătuse pînă atunci retrasă, se apropie de chirurg.

— Tovarăşe profesor, nu vă supăraţi că vă spun...

— Spune! răspunse Bîrlea în silă.

— Văd că sînteţi necăjit... Trebuie să vă odihniţi! O să-i fiţi mai de folos aşa.

Bîrlea se ridică şi plecă abătut. Îşi mişca anevoie picioarele. În minte i se încrucişau mii de ipoteze în legătură cu originea otrăvirii. Nodul gordian trebuia tăiat. Era necesar să treacă imediat la acţiune. Intră în primul laborator. De acolo, ceru telefonic Institutul de toxicologie să i se trimită o probă din substanţa băută de Cella. Apoi se duse în cabinetul lui Dabija care tocmai făcea analiza miocardului extirpat.

— Ai reuşit să stabileşti formula drogului?

— Încă nu... Mai am... Nu-i un alcaloid atît de simplu... Eu însă ţi-aş propune să te odihneşti...

— Şi dumneata? De ce nu pricepeţi? N-o pot lăsa singură...

*

* *

Afară era de mult noapte. În tot spitalul nu se aflau luminate decît două ferestre: cea de la cabinetul lui Bîrlea şi aceea a rezervei unde era instalată Cella.

A doua zi, de cum primi proba de lichid, chirurgul se înfundă în laboratorul de chimie analitică. Pornind de la substanța băută de Celia, trebuia să ajungă la una asemănătoare toxinei analizată de Dabija. Dacă substanța era inofensivă, fapt pe care îl dovedi imediat experimentînd-o pe animale — atunci ceva intervenise întîmplător, un factor extern, necunoscut, care a trebuit să-i schimbe calitățile chimice.

Din cînd în cînd, intra în camera bolnavei sale, apoi abătut, se întorcea în laborator. Nici una dintre ipotezele pe care și le pusese, nici una dintre probele pe care le făcuse pe iepuri nu i-a adus rezultatul dorit.

In a treia seară, starea Cellei era neschimbată. Neliniștit, Bîrlea se așeză lîngă soră, vru să fumeze, dar amintindu-și unde se află, frînse țigara și o aruncă.

Cadranele de control indicau aceleași cifre ca imediat după operație. Inima bătea des și slab, respirația se menținea aproape de normal.

— De ce nu-și revine încă? Acest gînd îl frămînta, iar Bîrlea nu și-a dat seama că-l formulase cu glas tare.

— Tovarășe profesor!

— Mă rog?

— Nu s-ar putea să-i fie rău din cauză că grefa n-are legătură cu sistemul nervos?

— Ei nu! răspunse el plictisit. Inervația se restabilește odată cu vascularizarea...

— Dar dacă...

— Lasă-mă soră, nu mă mai întreba! Lasă-mă te rog!

Sora tăcu și contrariată, ieși din încăpere. Bîrlea dădu din umeri și începu să se plimbe în jurul aparatului în care era culcată Cella. Il preocupa aceeași problemă a toxicului.

Spre dimineață, unul dintre asistenții lui Dabija îi aduse formula chimică pe care o stabiliseră cu amănunțime. Mai mult decît atît, ei dovediseră că, luînd ser din inima extirpată și injectîndu-l animalelor, acestea mureau cu inima paralizată.

Singur în laborator, Bîrlea compara rezultatul maestrului său cu acela la care ajunsese el. Nu era deosebire mare. Doar o catenă laterală în poziție para — atîta tot...

In acel moment, sora dădu buzna în laborator. Părea îngrozită. Se vedea că venise într-un suflet.

— Tovarășe doctor... mi se pare că...

— Ce-i?

— Nu știu — acele aparatelor oscilează de cîteva minute... foarte puternic. Mi-e teamă ca nu cumva...

Bîrlea o dădu la o parte și, fugind, se opri în ușa rezervei. Rămase locului, respiră adînc și intră în vîrful picioarelor. Primul lucru pe care-l văzu, fu indicatorul cardiografului, care de la 160 bătăi se oprise la 95. Speriat, se aplecă spre fața Cellei.

Parcă o străbătuse un curent electric. Fu o clipă de nemișcare totală — apoi, prin amplificatorul steloscopului, se auziră bătăile puternice și regulate ale unei inimi normale. Pleoapele îi tresăriră, ochii i se deschiseră largi.

— Apă! fu prima ei vorbă.

Bîrlea ridică acoperămîntul de sticlă și îi strecură printre buze, cîteva picături de apă. Imediat, ca după un drum lung și istovitor, Cella adormi.

— Poţi pleca, soră! Veghez eu.

Eugeniu rămase singur. În sfîrşit, Cella dormea somnul însănătoşirii. Rezemat de pervazul ferestrei, o contempla, îi urmărea fiecare tresărire a muşchiului feţei, se desfăta de tot ceea ce îi dovedea că ea trăieşte.

— Ce simplu e să fii fericit! îşi spuse el înveselit.

Absorbit de nemăsurata lui fericire, nici nu observă cînd intră academicianul Dabija. Acesta îi privi cîteva clipe pe amîndoi şi un zîmbet părintesc îi flutură pe obraz. Apoi, după cum îi era obiceiul, rezumă alegoric situaţia:

— Dacă Miranda te-a făcut un Oneghin, prin Cella ai devenit un Pygmalion. Şi amuzat de propriile-i cuvinte, continuă:

— Un Pygmalion atomic!

*

* *

Cîteva luni după aceea, Cella şi-a petrecut convalescenţa departe de orice activitate sau zvon de lucru. Nu citea nimic — nu vedea pe altcineva în afară de Bîrlea şi Dabija, care veneau la dînsa săptăminal — căci fusese instalată într-o vilă, izolată în mijlocul Bucegilor. Orice emoţie îi putea fi fatală. De aceea, chiar şi aparatul de radio nu funcţiona.

În primele zile, după ce fusese scoasă din plămînul electric, nu-şi dăduse seama bine de ceea ce se întîmplase cu dînsa. Îi păruse că trecuse printr-o imensitate haotică, întunecoasă şi pustie. Altfel de senzaţii nu avusese. Vag de tot întrevedea figura lui Eugeniu din momentul în care deschisese ochii pentru prima dată.

Tratament medical nu i se mai făcea. Din cînd în cînd, era vizitată de un radiolog — care aducea cu el un mic aparat cu care-i făcea radioscopia. La întrebările ei, acesta răspundea rezervat şi invariabil.

— Merge bine... da, merge bine...

Începuse s-o plictisească toată îngrijirea minuţioasă care i se dădea şi care n-o lăsa să facă nimic. Într-o zi, i se plînse academicianului Dabija de aceasta. Bătrînul o ascultă în tăcere şi zîmbi apoi, ca amuzat de o idee.

— Zici că vrei să-ţi reîncepi activitatea?

— Da, bineînţeles!

— Vezi, însă vei avea emoţii... şi pentru tine...

— Nu mi-e teamă de nici o emoţie...

— Să te punem la încercare?

— De ce nu!

— Aşteaptă.

Bătrînul academician îşi luă pălăria şi plecă deosebit de grăbit. Plecarea precipitată şi zîmbetul lui şăgalnic îi dădură unele vagi bănuieli Cellei, dar văzînd că după două ore nu se mai întoarce, se culcă.

Ţîrîitul prelung al soneriei o trezi din somn. Se întorsese Dabija.

— Of, spuse el gîfîind am cam întîrziat... a trebuit să alerg serios...

— Unde-aţi fost?

— Aci e aci! Zici că poţi suporta o emoţie?

— Da? făcu surprinsă Cella.

Dabija ieşi în fugă din încăpere. Cînd reintră, îl aducea de mînă pe Bîrlea.

— Eugeniu, spune-i ce ai să-i spui!

Cella pricepuse de îndată despre ce era vorba şi nu se emoţionă de loc. Cel puţin aşa pretindea ea mai tîrziu. Cei doi bărbaţi, spuneau însă contrariul.

EPILOG

Trecuseră doi ani de la memorabila operaţie.

Pe una dintre străzile în serpentină din Sinaia, putea fi văzut un bătrîn îmbrăcat într-un ciudat costum de vînătoare în urma căruia urca gîfîind o tînără sportivă.

— Ei, mai avem mult? întrebă fata.

— A, puţin, încă vreo 3—4 kilometri.

După cîţiva paşi, bătrînul se opri în faţa unei vile.

— Am ajuns!

Intrară în curte. Pe uşă văzură prins un bilet.

„Sîntem la schi. Venim curînd!

Eugeniu şi Cella"

Bătrînul, în care desigur că l-aţi recunoscut pe academicianul Viorel Dabija, scoase o cheie, deschise uşa şi, urmat de fată, intră în vilă. In salon, îi aştepta un foc îmbietor. Se instalară în două fotolii confortabile de lîngă cămin.

— Pînă vin gazdele, v-aş fi recunoscătoare dacă mi-aţi da cîteva lămuriri cu privire la cercetările tovarăşei Bîrlea.

— Tot ce pot să-ţi spun, e că de cîteva luni de zile lucrează împreună cu soţul ei la descoperirea unei antiradiotoxine.

— Dar nu înţeleg: de ce lucrează aci şi nu la Bucureşti!?

— Din cauza sănătăţii ei. Statul s-a îngrijit să-i creeze condiţii favorabile de lucru în această localitate liniştită.

— Dar dumneavoastră la ce mai lucraţi? mai întrebă ziarista care lua note.

— Deocamdată am venit să mă odihnesc. Mai bine să facem o partidă de dame!

Fata îi aruncă o privire piezişă dar n-apucă să-i mai răspundă că uşile se deschiseră larg şi în încăpere năvăliră veseli şi mirosind a zăpadă Cella şi Eugen.

— Ne-a venit căprioara! exclamă bucuros Dabija primind-o pe Cella în braţe, în vreme ce Bîrlea îi făcea din spate un semn conspirativ de tăcere.

Ziarista, care însă nu observase semnul speriat al chirurgului, interveni cu importanţă.

— Să rectificăm, tovarăşe academician: de antilopă a fost grefa, nu de căprioară!

Observînd chipurile fistîcite ale celor doi bărbaţi, ziarista bîlbîi încurcată:

— Vă rog să mă iertaţi... n-am ştiut că...

— Despre ce grefă e vorba? făcu surprinsă Cella.

E momentul să spunem cititorilor că ea nu ştia nimic despre inima-i de ciută. Pentru a-şi feri de emoţie soţia, Bîrlea ezitase mereu să-i mărturisească adevărul cu privire la operaţia care avusese loc!

Dabija rîse molipsitor.

— Ei, lasă grefa! Spune-ne mai degrabă cum a fost la schi!

— Nu, mai întîi spune-mi de grefă şi apoi vorbim noi şi despre schi!

— Nu-mi plac încăpăţînările astea, draga mea! rosti pe tonul unui soţ absolutist Bîrlea. Trebuie să fim politicoşi cu oaspeţii noştri şi să le respectăm dorinţele. Şi, întorcîndu-se spre academician, continuă:

— Am schiat minunat! A, nu ştii? Cella era cît p-aci să cîştige campionatul de slalom uriaş.

— Nici mic nu-mi plac exagerările tale! replică Cella pe tonul folosit de Eugen. Se vedea însă că e măgulită. Să nu-l credeţi! Am ieşit abia a cincea.

— Îmi pare bine de ce am aflat! spuse Dabija. Şi aparent fără nici o legătură, se adresă fostului său elev: — Atunci nu înţeleg de ce nu-i spui?

Trecîndu-şi privirea de la unul la altul, Cella se încruntă.

— Aşa sînteţi toţi bărbaţii!

— Draga mea! se alarmă Bîrlea.

— Parcă mi-ai făgăduit odată solemn că nu-mi ascunzi nimic...

— Părerea mea este, mormăi stăpînindu-şi rîsul Dabija, că nu el ascunde, ci dumneata ţii ascuns acel lucru.

— Ce glume sînt astea? Să ştiţi că mă supăr de-a binelea.

— Ei, atunci să-ţi spunem: în pieptul dv. drăguţă Cella, bate de aproape doi ani de zile o inimă de ciută...

Astfel a aflat Cella povestea inimii ei de sălbăticiune.

*
*   *

Puţin după asta, într-o seară, stînd în faţa căminului lor, în care se hîrjoneau flăcărui albăstrii, Bîrlea îşi aduse deodată aminte de ceva.

— Demult voiam să te întreb, draga mea, ce-ai mîncat înainte de accident?

— Nimic! Ţin minte că în ziua aceea nu fusesem la masă.

— Bizar. Nici măcar o bucăţică de zahăr, o bomboană?

— A, ca să vezi cum am uitat! O prăjitură.

— Halal om de ştiinţă mai eşti şi tu! Prăjitura asta te-a costat prima ta inimă. Mă întreb pe ce-o s-o schimbi pe a doua.

— Dar, Eugen? Ce vorbe sînt astea?!

— De la început ţi-am spus, continuă el glumeţ că nu eşti croită pentru ştiinţă. Degeaba ai fost tu premiată pentru narcotic. Şi o mîţă ştie să soarbă ceva pe nerăsuflate. Tu însă înainte de a te îmbăta, trebuia să ştii că alcaloidul tău, combinat cu levuloza, devine mortal.

— A fost o întîmplare nenorocită.

— Ba nu. Nu încerca te rog să mi te strecori. Şi în orice caz, pe noi oamenii de ştiinţă nu întîmplările ne interesează.

— Ba da! Sau ai uitat cum a fost descoperită radioactivitatea...

— Ba n-am uitat!... Exact după cum a descoperit Newton legea gravităţii universale, mulţumită mărului care a picat din pom. Tu, dacă erai acolo, mîncai mărul!

— Deocamdată, ştiu că ai la activul tău două vieţi, iar cea de a doua numai mulţumită mie. Aşa că, fii respectuoasă cu bărbatul, iubitul, tatăl şi mama ta!

SFÎRŞIT

O ÎNTÎMPLARE OBIŞNUITĂ

de P. STĂNESCU

În loc de introducere

Noile produse se numeau, simplu, „îngrăşăminte". Pe lîngă aceasta, pe etichetă erau adăugate încă trei litere: „FAC", pe care puţinii neiniţiaţi nu le băgau în seamă, însă care pentru ceilalţi însemnau „fertilizatoare, acceleratoare".

Experimentarea lor, în cursul anului trecut, dăduse rezultate de-a dreptul surprinzătoare. Că pămîntul îşi creştea rodnicia, nu era încă nimic. Dar... în afară de aceasta, ochii uimiţi ai cultivatorilor şi chiar ai experimentatorilor, constatară că spicele de grîu creşteau şi se coceau într-o singură lună, dînd o recoltă bogată. S-ar fi putut chiar încerca, în condiţiile destul de neprielnice pentru aşa ceva ale climei noastre, să se obţină două recolte pe an.

Două recolte pe an la grîu? Ar fi oare posibil?

Şi de ce nu? Cercetări asupra substanţelor acceleratoare ale creşterii — auxine — hormoni de creştere, se făcuseră încă de multă vreme. Se ştia că ele accelerează creşterea plantelor, că influenţează în mod favorabil asupra coacerii fructelor şi asupra calităţii lor.

Iar dacă prima recoltă se putea face destul de devreme, s-ar fi putut încerca să se obţină şi cea de a doua, îndată după aceea. Încă odată, de ce nu?

Dar nu despre asta vreau să vă povestesc acum, ci de o altă întîmplare. După cum vă spuneam, noile produse începuseră să fie fabricate pe scară industrială. Vă închipuiţi însă că era un proces de fabricaţie destul de delicat şi, de aceea, fusese repartizat noii fabrici ultramoderne de chimie, construită tocmai în anul trecut.

Primele pachete cu îngrăşămîntul „FAC" porniseră spre magaziile gospodăriilor agricole. De acolo, aveau să fie răspîndite pe ogoare. După cîteva săptămîni, însă, provizia se termină şi... nici un pachet nu mai părăsi fabrica... Ce se întîmplase? Pentru ce tocmai acum, cînd era nevoie mai mare, se oprise producerea „FAC-ului"?

Un mister chimic

— De două săptămîni, secţia D nu a mai dat nimic. Nici un gram de produs utilizabil. Şi asta, trebuie să recunoaşteţi, este de neconceput! Inadmisibil...

Era o şedinţă de producţie, special convocată. Inginerii ascultau cu capetele plecate. Moscu, şeful secţiei D, mîzgălea nervos cu creionul o foaie de hîrtie din faţa sa, privind-o fix de parcă din suprafaţa ei, acoperită cu desene neverosimile, i-ar fi putut răsări inspiraţie. Erau înfăţişate acolo capetele unora din colegii săi ce se aflau acum în jurul mesei, capete aşezate pe trupuri din cele mai neaşteptate. De pildă, capul prietenului său Vasilescu, al cărui abdomen, în realitate, era de două ori mai gras decît etuva în care-şi păstra preparatele, se afla montat la un trup zvelt de biciclist, în chiloţi şi tricou, pedalînd vijelios. Figura mereu zîmbitoare a inginerului Marineanu surîdea, plantată în mod cu totul arbitrar deasupra gîtului unei fete cu rochiţa bătută de vînt. Iar inginerul şef — o persoană uscată, slabă şi de statură mică — era înfăţişat înconjurat de nori negri, în chip de Zeus mîniat. Din ochelarii care-i străluceau deasupra nasului inginerului şef-Zeus, porneau fulgere care electrocutau toate celelalte făpturi efemere, create de creionul lui Moscu.

— Ce este deci de făcut? Situaţia trebuie serios analizată — încheie inginerul şef, ai cărui ochi nu erau departe de a arunca, în mod efectiv, imaginatele fulgere.

Moscu privi încăodată hîrtia şi, ridicînd mîna, ceru cuvîntul.

— Situaţia este următoarea — declară el. Un produs nou, de cea mai mare importanţă pentru agricultură a fost pus la punct în laboratoarele noastre de cercetări. Toate experienţele au dat rezultate foarte bune. Pe urmă, a intrat în fabricaţie în uzina noastră, la secţia D. Substanţa obţinută s-a dovedit a fi foarte activă, eram cu toţii foarte mulţumiţi. Noile îngrăşăminte în fabricarea cărora substanţa noastră servea ca un catalizator, se dovedeau a fi de calitate excepţională. Vestitul îngrăşămînt „FAC"...

Inginerul şef bătu cu creionul în masă, nervos.

— Treci, te rog, la subiect... Astea le ştim...

Vasilescu, care stătea lîngă Moscu îi şopti, cu mîna la gură.

— Dacă mă iubeşti, stimabile... să trecem la plebicist...

— Bine, nene Trahanache — îi răspunse în şoaptă presupusul Farfuridi şi apoi continuă cu voce tare. V-am amintit despre aceste lucruri ca să nu uităm că timp de o săptămînă totul a mers splendid. Dar, după aceea — şi Moscu oftă — produsul obţinut nu a mai avut nici o eficienţă. Complet nul. Cu toate că substanţele utilizate sînt aceleaşi, cu toate că aparent produsul final nu se deosebeşte în nici o privinţă de cel obţinut la început — el nu mai are, totuşi, nici un efect. Combinaţiile chimice pe care D-34, cum îi spunem noi, le cataliza înainte — rămîn acum indiferente şi... reci. Ingrăşămintele nu mai au calităţi atît de apreciate. Şi de ce? Asta nu am reuşit încă s-o descoperim.

Intre inginerii adunaţi în jurul mesei, se stîrni parcă un freamăt. Moscu era glumeţ, e adevărat, plin de voie bună şi gata oricînd să joace o farsă, întotdeauna cu o replică veselă şi aparent neserioasă pe buze; dar, pe lîngă toate acestea, era un om care-şi iubea meseria şi se pricepea poate mai bine ca toţi ceilalţi în treaba lui. Dacă nu izbuteau să descopere pentru ce noul produs îşi pierduse

orice eficacitate — asta însemna că lucrurile stăteau mai prost decît s-ar fi putut crede.

— Analizele chimice nu arată nici o diferență între primele și ultimele produse, urmă Moscu. Continuăm cercetările... și sper ca pînă la urmă să descoperim defectul... Nu trebuie însă să uităm că aci e vorba de o substanță cu rol de catalizator. Un catalizator, nu e nevoie să vă mai amintesc, lucrează în cantități extrem de mici pentru a favoriza combinarea unor cantități foarte mari de substanțe. Tocmai de aceea, o impuritate, în cantitate infinit de scăzută, este în stare să modifice acțiunea catalizatorului... Și s-ar putea ca tocmai aci să fie buba! încheie Moscu.

După aceste cuvinte, nu mai rămînea nimic de adăugat. Inginerii se ridicară și porniră tăcuți spre laboratoare și secții. Pe masă rămăsese doar foaia de hîrtie mîzgălită pe care se adăugase un nou amănunt: un Moscu mititel, citind dintr-o carte groasă, pe coperta căreia stătea scris: „Dezlegarea misterelor, în zece lecții". Era un auto-portret.

— Și totuși, vom descoperi misterul — declară Moscu inginerului Vasilescu.

— Incerci din nou prepararea?

— Desigur, deși simt că e complet inutil. E doar atît de simplu. Ce poate să intervină?

In odaia rezervată laboratorului, care se găsea alături de hala de preparație a secției D, Moscu îi demonstra inginerului Vasilescu faptul tulburător: că nimeni și nimic nu pare a fi vinovat de nereușită.

— Materiile prime — sînt substanțe pure. Iată, aci este acidul acetic. L-am schimbat de patru ori. Cei patru reactivi alăturați sînt toți în stare purisimă. Nisipul din acest borcan reprezintă bioxid de siliciu 98%. Am schimbat de cîteva ori sursa tuturor acestor substanțe, le-am cercetat puritatea... fără însă nici un rezultat. De altfel, adevărul este că din aceste materii prime noi obținem totuși catalizatorul.

— Cum? exclamă Vasilescu. Bine, dar credeam că tocmai asta nu reușește...

— Dar de unde! Analizele chimice demonstrează precis acest lucru, substanța are compoziția cerută...

Inginerul Vasilescu se frecă gînditor pe bărbie.

— Și, cu toate astea — continuă Moscu — acest catalizator... nu catalizează. E ceva, un afurisit „ceva", care-l împiedică să acționeze. Ingrășămîntul obținut, „FAC-ul" nu are nici o acțiune asupra creșterii.

— Așadar, acesta-i misterul... șopti Vasilescu. Știi, mă gîndesc dacă nu cumva aș putea să-ți dau o sugestie. Am auzit că la Institutul de chimie-fizică, doctorul Berceanu se ocupă cu cercetări în legătură cu microscopia în ultraviolete și că a avut de-a face, pe lîngă multe alte substanțe, și cu unii din reactivii pe care îi folosești. Poate că, dacă ați apela la el...

În laboratorul întunecat...

Lumina violetă îmbăia întreaga încăpere. Dulapurile de metal alb mat străluceau luînd acum nuanțe albastru-roșcate care se strecurau pînă în colțișorul cel mai ferit. Frunzele plantelor folosite pentru experiențe își schimbaseră și ele culoarea — erau acum cafenii, nefirești. Doar halatele celor doi oameni care priveau la microscop cu atenție, rămăseseră încă albe, dar și ele reflectau aceeași lumină, obositoare. Mîinile le erau palide; chipurile lor păreau uneori galbene ca ceara iar alteori băteau în verzui.

Dar ochii celui care ar fi deschis ușa camerei cu perdele negre la ferestre nu s-ar fi oprit nici asupra dulapurilor, nici asupra multelor plante, eprubete și borcane de pe masă și nici asupra chipurilor palide ale celor doi oameni. Ca de un magnet, privirea i-ar fi fost atrasă de izvorul de unde izbucneau razele violete; o sferă pe jumătate tăiată, înăuntrul căreia strălucea orbitor un tub de cuarț în forma literei V.

În fața lămpii, unul dintre oameni privea, aplecat asupra unui microscop, în timp ce celălalt aștepta, jucîndu-se nervos cu cîteva lamele de sticlă.

— Este clar că nu apare destul de evident, rosti acesta din urmă, continuînd după o lungă tăcere o discuție începută cu multe ore înainte.

— Și totuși, se vede culoarea verzuie — ripostă celălalt, ridicîndu-se de la microscop. Își frecă ochii cu mîna și-și puse apoi ochelarii cenușii pe care-i purta în buzunarul de la piept al halatului.

Prietenul său făcu cîțiva pași, măsurînd camera în lung și în lat. În aceeași clipă, se auzi o bătaie în ușă. În pragul ei se ivi figura binecunoscută a inginerului Moscu.

— Iertați-mă, poate vă tulbur dar... n-am avut răbdare — spuse Moscu în chip de introducere.

Își puse pălăria pe masă, acoperind lampa cu ultraviolete și apoi ridică privirea cu o întrebare mută, dar foarte elocventă în ochi.

Tăcerea care urmă îl lămuri.

— Înțeleg, e încă prea devreme... continuă tot el. În definitiv, abia azi dimineață v-am rugat să mă ajutați și, poate...

— Nici un poate! îl întrerupse Mateescu. De azi dimineață și pînă acum — ora 16 și 20 de minute, după ceasul de precizie pe care-l port la mînă — n-am făcut altceva decît să examinăm substanțele dumitale în fel și chip cu microscopul și cu ochii liberi, în lumina ultravioletă filtrată. Și rezultatele sînt clare. Particulele nu au fluorescența lor obișnuită. Clar, îți spun!

Moscu îl privi pe Mateescu, apoi pe doctorul Berceanu care dădu afirmativ din cap.

— Într-adevăr, spuse acesta din urmă — fluorescența particulelor fine de silice nu mai este aceeași. S-ar părea că în substanța nouă a intervenit un extinctor. Și...

— Iar extinctorul are o fluorescență galbenă evidentă, exclamă Mateescu.

Moscu începu să nu mai înțeleagă nimic. Își trecu mîna peste ochi și se așeză pe un scaun.

— În definitiv — interveni el — vă fac atenți că eu nu am lucrat niciodată cu astfel de aparate, așa încît aș prefera dacă nu vă supărați să mă lămuriți... Ce căutați, de fapt? Ce vreți să vedeți la microscop? Ce fluorescență poate să aibă silicea, care, după cîte îmi amintesc, n-are de fapt nici o fluorescență. În sfîrșit... Aș putea să vă mai pun încă o sută de întrebări...

Mateescu ridică amîndouă mîinile spre tavan, ca și cum l-ar fi implorat să înceteze.

— Ai dreptate. Ți-am aruncat cîțiva termeni tehnici în obraz și... n-am rezolvat nimic cu asta. Uite, o să încerc să-ți răspund. În definitiv, ce facem noi aci? Cu ajutorul ultravioletelor — mai precis al luminii ultraviolete filtrate prin filtrul Wood — iradiem diferite substanțe. Sub influența radiațiilor filtrate prin filtrul Wood, care au lungimi de undă în jurul a 350 de milimicroni, unele substanțe devin luminoase, în diferite culori. Ce se întîmplă de fapt? Aceste substanțe absorb radiațiile ultraviolete, invizibile ochilor noștri și transformă energia lor în radiații luminoase, adică emit radiații cu o lungime de undă mai mare, care este vizibilă. Alte corpuri nu prezintă acest fenomen decît dacă le tratăm mai întîi cu anumite substanțe numite fluorescente care se fixează pe ele. Noi am încercat de exemplu, odată, peste 40 de substanțe diferite, pînă cînd am găsit una care să ne satisfacă, fixîndu-ne pe o anumită sare. După ce am găsit-o au mai trebuit să treacă săptămîni întregi pînă să putem pune la punct metode de colorare. De siliciu ne ocupaserăm, ca și de alți componenți ai substanței acesteia, încă de acum doi ani, așa încît tot acest timp de pregătire nu a mai fost necesar. Vă spun despre astea, pentru ca să vă dați seama de volumul de muncă pe care-l reprezintă punerea la punct a acestui procedeu pentru o anumită substanță...

Doctorul Berceanu zîmbi. Mateescu încheie.

— Și cu toate astea, noi o să vă venim în ajutor.

Moscu așteptă ca Mateescu să continue.

— Da, da, o să-i venim noi de hac și catalizatorului ăsta. Dar ca să termin explicațiile mele sumare. Se întîmplă, uneori, ca substanțe care de obicei dau o fluorescență anumită să-și stingă culoarea. Aceasta se întîmplă datorită prezenței unor anumite substanțe care se numesc extinctori. Această substanță străină care se află în cantități atît de mici incît analiza chimică nu a putut-o pune în evidență îi dă soluției o fluorescență ușor gălbuie. Ia te uită.

Trase perdelele și în odaie se lăsă întunericul.

— Să ne obișnuim cu întunericul.

Trecură cîteva minute apoi aprinse lampa Wood. Lumina violetă îmbăiă din nou întreaga încăpere.

— Privește soluția! exclamă Mateescu.

Lichidul care conţinea dizolvat catalizatorul şi care, în lumina zilei, părea incolor, ca apa curată, deveni acum colorat, răspîndind în jurul său o lumină slabă, gălbuie.

— Ai văzut? — spuse doctorul Mateescu, stingînd lampa. O soluţie pură din substanţele folosite de noi nu ar trebui să dea la lumină ultravioletă nici un fel de fluorescenţă. Ar trebui să fie complet incoloră. Or, soluţia asta devine luminoasă, gălbuie. Insemnează că aci se mai află ceva. O impuritate. Impuritatea asta joacă la noi rolul de extinctor... iar în cazul vostru face ca substanţa catalizatoare să nu mai aibă nici un efect. O inactivează.

Moscu se ridică în picioare.

— Acum, m-am lămurit complet. Ei, şi care este această blestemată impuritate?

Doctorul Berceanu rîse.

— Asta e cam greu să ţi-o spunem. Dacă voi, prin analizele chimice, n-aţi putut-o descoperi... Probabil că se găseşte numai în urme... În tot cazul, trebuie să ştii că sînt multe substanţe care pot da o lumină fluorescentă, galbenă, la lumina ultravioletă...

Moscu deveni din nou abătut. Atunci... ce are de făcut? De unde provenea impuritatea?

— Cum aş putea afla oare... murmură el încet.

Mateescu îl întrerupse.

— Cred că nu există decît un singur mijloc.

Moscu îl privi cu îndoială.

— Şi anume?

— Să ne transformăm în detectivi.

Asta era culmea! Nu mai lipsea decît atîta: să-şi bată de-a dreptul joc de el... Moscu nu ştia ce să creadă. Îşi aminti de desenul pe care-l făcuse în timpul şedinţei... şi se stăpîni. In definitiv, pentru ce alţii n-ar avea dreptul să facă glume?

— Eventual, să facem mai întîi o documentare serioasă, propuse el. Să începem cu aventurile lui Sherlok Holmes.

— Cum, crezi că n-am vorbit serios? Îmi pare rău! protestă Mateescu. Multe cercetări în ştiinţă pot deveni mai pasionante decît aventurile unor adevăraţi detectivi. Iar aci... în cazul nostru, nici mai mult nici mai puţin, va fi necesar să descoperim criminalul...

— Adică extinctorul, zise Moscu luminîndu-se.

— Exact. De unde vine, cum de ajunge în fabricaţie? De ce la început n-a fost şi pe urmă a venit?

Moscu îşi frecă mîinile bucuros.

— In cazul acesta, detectivul şef...

— Voi fi eu, Mateescu Alexandru; coordonatorul şi şeful direct — doctorul Berceanu. Iar pe dumneata...

— Pe mine? Mă iei ajutor de detectiv, nu-i aşa?

— Hm... ştiu eu? Dumneata eşti mai curînd victima... pe care o vom salva. În sfîrşit, armele noastre...

— Lampa de ultraviolete... sugeră Moscu

— Exact! Apoi reactivii chimici...

— Microscopul...

— Şi, în special, făcu Mateescu, ridicînd mîna cu degetul arătător spre tavan, spiritul ştiinţific! Acesta trebuie să ne conducă în mod constant!

Doctorul Berceanu îi privea zîmbind.

— Am impresia că vă înţelegeţi foarte bine, făcu el în concluzie. Sînteţi la fel de tineri şi entuziaşti, dotaţi cu o fantezie deosebită... pe urmă vă şi pricepeţi... în ale aventurilor detective. Cred că sînt premise suficiente ca să aveţi succes!

Pe urmele vinovatului

Este greu să descriem în amănunt fiecare din încercările făcute în decursul celor două zile următoare de cercetătorii noştri, în căutarea modului în care s-ar fi putut introduce acea impuritate care, după cum demonstra Mateescu, reprezenta principalul vinovat al insuccesului în legătură cu îngrăşămintele „FAC".

Mai întîi, fuseseră cercetate materiile prime. Numeroasele substanţe, acizi, săruri, baze, ba chiar şi apa distilată, fuseseră examinate cu grijă. O cameră „obscură" amenajată într-o odăiţă alăturată laboratorului secţiei D, adăpostea lampa de ultraviolete cu raze filtrate şi microscopul. Aci, ceasuri de-a rîndul, diferitele substanţe trecuseră în dreptul lămpii, examinate atît cu ochiul liber cît şi cu microscopul. Desigur, unele din substanţe prezentau un grad oarecare de fluorescenţă: izbite de razele invizibile emise de lampă, ele deveneau pe loc luminoase.

Dar ochiul experimentat al lui Mateescu îi spunea imediat „nu e fluorescenţa dată de vinovat". Nu era culoarea sau nuanţa galben-verzuie, atît de cunoscută acum.

Rînd pe rînd, substanţele utilizate în fabricaţie trecuseră în dreptul lămpii cu filtru Wood.

— Nimic! anunţă Mateescu de fiecare dată cînd Moscu vîra capul în odăiţa întunecată.

La început, Moscu, entuziast, rămăsese alături de Mateescu, urmărind examinarea clipă de clipă pînă cînd începuse să simtă că ochii îl usturau.

— Efectul ultravioletelor — îi explică Mateescu. Cu toate că iradiațiile ultraviolete cu lungimea de undă mai lungă nu sînt atît de nocive pentru vedere ca acelea scurte, e totuși periculos să stai aci multă vreme. Așa încît... ieși afară și te chem cînd va fi nevoie... Nu uita că eu mă servesc la microscop de un filtru galben care oprește cea mai mare parte din radiațiile vătămătoare.

Așa încît Moscu fu nevoit să-și astîmpere nerăbdarea. De altfel, avea destule de făcut și așa. Toate substanțele ce urmau să fie examinate trebuiau dizolvate mai întîi și turnate în niște vase de cuarț prin care radiațiile ultraviolete pot trece ușor, în timp ce sticla oprește o parte din ele.

Rînd pe rînd, aceste vase de cuarț erau aduse în camera obscură și erau respinse de examinator.

— Nu e nici asta!

În sfîrșit, Mateescu stinse lampa și ieși, ștergîndu-și ochii.

— Nu, substanțele n-au nimic, nu conțin extinctorul, declară el.

Moscu se așeză încet, descurajat pe scaun. Și el, care pusese atîta suflet, care avea atîta încredere că de astă dată avea să afle pentru ce producția „FAC-ului“ nu mergea!

— Acum ce-i de făcut? întrebă el încet.

Mîna îi apuca mașinal, un creion ce se afla la îndemînă și începu să mîzgălească o hîrtie. Mateescu se apropie de el și-și puse mîna pe umărul inginerului.

— Nu trebuie să te lași descurajat. În primul rînd, orice detectiv poate să dea greș cîteodată. De altfel, chiar așa se întîmplă, la început, în cele mai multe romane de acest soi. Pe urmă, ține seama că nici măcar nu am terminat încă prima fază a cercetărilor. Mîine, vom vedea ce este cu recipientele folosite. O să urmărim fazele fabricației rînd pe rînd.

Moscu se ridică și strînse mîna lui Mateescu.

— Prin urmare, ancheta noastră continuă?

— Continuă! afirmă Mateescu aruncînd o privire asupra foii de hîrtie de pe masă. Un desen foarte caracteristic: o casă, pe ușa căreia era o tăbliță „Vinovatul“ și pe lîngă care un detectiv cu niște cătușe în mîini, trecea fluierînd și uitîndu-se în altă parte...

A doua zi, vasele în care erau făcute diferitele amestecuri de substanțe, fură cercetate pe rînd. Și tot pe rînd, ele ieșeau din odăița întunecată, cu diagnosticul „sănătos“, „nimic anormal“, „nici o urmă“.

Pe măsură ce vasele care părăseau camera obscură se adunau, mai numeroase, chipul lui Moscu devenea mai întunecat. Parcă cu fiecare vas decretat „în bună stare“ i s-ar fi adăugat încă o trăsătură amară pe chipul său de obicei luminos. Nu-i mai venea nici să facă glume.

Vinovatul e descoperit!

Mai rămăseseră trei recipiente, despre care însă se dovedi că era cu neputință să fie aduse în laboratorul întunecat. Erau niște vase de amestec grele și, mai ales, fixate în dispozitive speciale, care cu anevoie ar fi putut fi desfăcute.

— Nu-i nimic, o să le cercetăm la fața locului, declară Mateescu. Va trebui însă să întunecăm sala.

Ferestrele mari ale halei fură acoperite cu perdele negre și, în scurtă vreme, doar becurile electrice iluminau încăperea. Cei șapte tehnicieni care lucrau în secția automatizată priveau cu multă curiozitate aparatul micuț care fusese așezat cu multă grijă lîngă primul vas de amestec. Stinseră lămpile și Mateescu puse în funcție lampa. Chipurile tuturor de față deveniseră pe loc livide, în timp ce ochii și dinții le străluceau alb, fosforescenți. Oamenii priviră tăcuți, așteptînd ca Mateescu să-și continue cercetarea.

Mateescu privi spre prima cuvă și exclamă apoi, atît de tare încît răsunaseră toate vasele de sticlă.

— Aci e! Am descoperit! Aci e!

Moscu sări în sus și alergă lîngă el. Intr-adevăr, se vedea foarte clar. Pe marginea cuvei se zăreau pete mari, luminoase, care străluceau în întunericul sălii. Lumina răspîndită de aceste pete era galbenă.

— Cuva este de vină. De aci veneau impuritățile! Dar... cum de-au putut ajunge aci?

Mateescu dădu din umeri.

— Cum s-ar spune... am descoperit arma crimei, dar nu pe principalul vinovat, rosti el. De fapt, cum a putut ajunge o impuritate în această cuvă?

— Cu substanțele...

Mateescu protestă.

— Imposibil! Doar le-am examinat! Nici o eprubetă nu cuprinde impuritatea care dă aci petele astea evidente...

Un tehnician se apropie de el.

— Aș vrea să vă spun ceva. Asta este cuva 5, care se amestecă mecanic în fiecare 5 minute și care trebuie supravegheată îndeaproape.

Mateescu îl privi, fără să înțeleagă.

— Ei, și?

— Și, pe rînd, cînd supraveghem fabricația, este necesar să urmărim îndreaproape acest amestec.

— Și te gîndești dacă nu s-ar putea introduce in acest timp incidental urme dintr-o substanță care... Dar cum? întrebă Moscu.

Se așternu cîteva clipe, tăcerea. Apoi Moscu dădu din umeri. Ce importanță avea? Bine că descoperiseră unde era „buba", după propria lui expresie.

— Aduceți o cuvă de rezervă! strigă el.

In scurtă vreme unul din oamenii din sală veni, purtînd in brațe o cuvă nouă, scoasă chiar atunci de la magazie. Privită în lumină ultravioletă, se dovedi a fi cu totul curată — nu avea nici o urmă de impuritate.

— Să facem o preparare de probă! propuse Moscu.

Entuziasmați, ceilalți se puseră îndată pe treabă. Erau foarte veseli. Cît timp treaba nu mergea, în secția asta era o tăcere de moarte. Fiecare încercase să găsească motivul nereușitei și, firește, nu izbutise să-l găsească. Muncitorii deși nu se descurajaseră, erau tare abătuți. De ce nu mergea treaba? Dacă de la început n-ar fi reușit, ar fi fost altceva. Ar fi însemnat că rețeta nu era bună și basta! Dar așa, după ce timp de două săptămîni obținuseră niște produse excelente, să nu mai poată prepara nimic ca lumea, asta fusese o adevărată enigmă. Bine că se rezolvase deși nu în întregime!

Producția începu să meargă. Pe rînd tehnicienii supravegheau mersul operației.

Deodată, Mateescu spuse:

— Să stingem lumina. Aș vrea să mai cercetez o dată toată instalația, la lumina ultravioletă.

Moscu se împotrivi.

— Crezi că mai e nevoie? Gata — am descoperit cauza.

— Totuși... insistă Mateescu, un ultim control nu strică.

Moscu dădu din umeri.

— Bine. Să stingem lumina!

Se făcu întuneric și din nou lampa Wood intră în funcțiune. Un moment, toată lumea tăcu, apoi se auzi un murmur de surpriză, de consternare. Petele galbene se iviseră din nou, pe aceeași cuvă!

— Dar... ce-i asta! exclamă Moscu. Asta-i vrăjitorie... e ceva de neînchipuit! Ce se întîmplă? De unde vin petele astea?

Se vedeau limpede, strălucind galbene în întuneric.

Ceilalți muncitori și tehnicieni se apropiară și ei, privind petele galbene, luminoase. Deodată, Mateescu strigă pentru a doua oară în intervalul scurt de cinci minute:

— Extraordinar! Ia te uită!

Arătă cu degetul către mîna dreaptă a primului tehnician. Pe degete, pe palme și pe dosul mîinii sale se zăreau pete galbene, puternic strălucitoare!

— Vinovatul, se află pe mîna dumitale!

În loc de încheiere

Și așa, misterul a fost dezlegat. Petele erau provocate pur și simplu. de o alifie calmantă împotriva eczemei pe care o utiliza tehnicianul nostru. Involuntar, sprijinindu-se de cuvă, pentru a privi înăuntrul ei și a supraveghea mersul operațiilor, el introducea urme din substanța inactivantă.

Pentru ce, la început, totul mersese bine? Simplu. Pentru că tratamentul cu alifia respectivă începuse mai tîrziu.

Dar... o să mă întrebați: ce fel de povestire a mai fost și asta? Fără aventuri, fără criminali adevărați, fără urmăritori?

Și totuși, întîmplări de acest fel se întîlnesc foarte adeseori în viață. Și una din aventurile cele mai palpitante ale cercetătorilor științifici reprezintă descoperirea adevărului în legătură cu mistere asemănătoare. Dacă nu mă credeți, întrebați orice om de știință...!

SFÎRȘIT

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN".

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
aviligheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coolio
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala)

Rugăm cititorii să ne trimită impresiile şi sugestiile lor asupra lucrărilor publicate în colecţia noastră pe adresa: Bucureşti, Raionul I. V. Stalin, Casa Scînteii, Piaţa Scînteii Nr. 1, Redacţia revistei „Ştiinţă şi Tehnică".

Colecţia „Povestiri ştiinţifico-fantastice" apare la 1 şi 15 ale fiecărei luni, în 32 pagini, preţul de 1 leu exemplarul.

Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii.

Preţul abonamentelor:

3 luni	6 lei
6 luni	12 lei
1 an	24 lei

1 leu